Retorica textului jurnalistic – cu referire la editorial

MARIA CVASNÎI CĂTĂNESCU
Facultatea de Litere
Universitatea din Bucureşti

În repertoriul eterogen al textelor publicistice, *editorialul* are o poziţie singulară; în calitatea sa de articol de opinie şi de atitudine oficială (a ziarului), dar şi personală (a jurnalistului) constituie „coloana vertebrală”[2] a gazetei, exercitând funcţii socio-culturale specifice pentru presă în particular şi pentru mass-media în ansamblu[3]: funcţiile de informare şi de persuasiune sau funcţia critică, instructivă, de liant social, eventual şi cea ludică se susţin şi se subordonează reciproc.

Ca text izolat, concret, editorialul este perisabil şi efemer însă, prin compensaţie, aparţine unui sub-gen discursiv de autoritate care exercită presiune asupra „auditoriului” format dintr-un număr indefinit şi variabil de indivizi necunoscuţi, extrem de inegali ca statut socio-cultural, politic, psihologic etc. Acest „auditoriu” diversificat şi mobil trebuie atras, convins şi – în situaţia ideală – transformat în receptor stabil. Decisivă în acest sens este abilitatea jurnalistului, determinată de talent şi, mai ales, de cunoaşterea/aplicarea unor reguli generale de bună formare a textului.

Observaţiile de mai jos vizează exclusiv structura şi funcţiile editorialului din presa cotidiană; în astfel de publicaţii, editorialul este centrat invariabil pe teme de interes public, imediat şi conjunctural, dar simptomatice pentru o situaţie şi solidare cu principii universal valabile de etică şi de morală.

Corpusul examinat, alcătuit din 40 de texte (culese din 4 ziare de mare tiraj, *Adevărul*, *Evenimentul zilei*, *Naţional*, *România liberă*, martie – iunie 2003), poate fi considerat reprezentativ şi concludent pentru jurnalismul românesc actual; el a permis evidenţierea unor scheme şi strategii discursive stabile şi relativ omogene, în pofida „paternităţii” diferite[4] a textelor.

Încercarea de a desprinde şi de a descrie caracteristici de construcţie a editorialelor româneşti valorifică sugestii oferite de preceptistica retoricii clasice, de neoretorică sau de analiza textuală.

E d i t o r i a l u l este un text organizat pe *părţi*, delimitate opţional prin indicatori specializaţi; varianta minimală, cu structură ternară, presupune succesiunea: *incipit* – parte *explicativ-argumentativă* – parte *finală-conclusivă,* în timp ce varianta dezvoltată conţine un segment suplimentar, *de expunere a faptelor*, plasat în continuarea incipit-ului.

Relaţia de corespondenţă, fie şi trunchiată, cu formula clasică (*exordium*, *narratio, argumentatio, peroratio*) de segmentare/asamblare a componentelor textuale este evidentă[5] şi reconfirmă viabilitatea unor norme tradiţionale. Diferenţa specifică faţă de alte tipuri de texte structurate similar (aparţinând sau nu aceluiaşi limbaj funcţional) se manifestă în două planuri, privind: (a) „organizarea secvenţială”[6] a fiecărei părţi, definite prin selectarea şi amalgamarea, în variante virtual nelimitate, a secvenţelor prototipice de bază – narative, descriptive, explicative, argumentative şi dialogale; ca efect, fiecare parte a textului poate avea structură secvenţială eterogenă, mai rar unisecvenţială; (b) organizarea gramaticală şi lexico-semantică a enunţurilor/paragrafelor, proces guvernat de reguli, stereotipii, abateri de la reguli, specifice pentru o limbă, un spaţiu şi un moment cultural. Este vorba, aşadar,

BDD-V3931 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

despre valoarea şi capacitatea distinctivă a ceea ce J. M. Adam[7] numea „constrângeri textuale" şi „constrângeri locale".

Din această perspectivă, analiza aplicată a pus în evidenţă standarde preferenţiale de organizare a părţilor discursului editorial.

□ *Incipit*-ul, componentă pretextuală, funcţionează, teoretic cel puţin, ca secvenţă-racord între emiţător şi receptor, căruia i se anunţă *causa scribendi*, sub deziderateul de atragere şi de captare a atenţiei. Ca instrumente ale funcţiei amintite, editorialul conservă forme clasice de preambul[8] – schiţă a discursului propriu-zis – sau recurge la variante atipice, uneori defectuos construite. Notabile sub raport cantitativ şi funcţional sunt două modele, fiecare având ramificaţii proprii:

Incipit-ul *prin insinuaţie* pregăteşte prezentarea temelor „nedemne", reprobabile, prin punerea în relaţie a unor date diferite în aparenţă, dar contigue în esenţă; variantele structurale şi funcţionale de bază sunt:

- secvenţa narativă ± enclave descriptive, bazată pe strategia retrospecţiei (de tip *feed-back*), ceea ce permite analogia între situaţii distanţate temporal; indiferent de atitudinea narativă (pozitivă, negativă, ironică, sarcastică etc.), evocarea cumulează funcţiile de premisă anticipativ-simbolică, respectiv de procedură emotiv-expresivă, de dirijare a lecturii; imperfectul, timp verbal dominant, şi vocabularul de reconstituire a unui univers revolut, total sau parţial disforic, susţin manevra lingvistică de subiectivizare a naraţiei şi, în consecinţă, de manipulare emoţională a cititorului:

> „În copilărie, după Paşte, când *încingeam* o rişcă, *puneam* la bătaie tot mărunţişul adunat peste iarnă. Monede uitate, monede rămase, bani româneşti de dinainte de stabilizare, cu chipul regelui, bani ungureşti şi bani austrieci. Cei mai mici *arătau* ce au şi *se făleau* de mama focului. De regulă, unul mai mare le *dădea* peste mână şi toată mândria lor *se împrăştia* pe jos. *Nu mai apucau* să adune nici jumătate. Cei mai mari *tăceau* chitic. Nu *spuneau* ce „bancă" au. De regulă, *scoteau* din buzunarul drept prima tranşă de atac. O mână plină. Dar dacă *te uitai* la buzunarul cu pricina mai *zăreai* acolo o rezervă cel puţin egală, dacă nu dublă. Iar în buzunarul de la spate fiecare *ascundea* fondurile de risc. [...] Cel mai tare şi care n-a putut fi scos din joc s-a dovedit unul venit mai nou printre noi. *Avea* ***fluierul ambelor picioare*** căptuşit cu bănuţi vechi, ***lipiţi*** cu leucoplast. El a spart banca şi a colectat o pălărie de bani […]
>
> Cam aşa arată această declarare a averilor, impusă de lege. În hârtii, cu o parte din bogăţie la vedere, în realitate, cu rezerve serioase în buzunarul de la spate sau ***lipite de fluierul piciorului*** [...]" (*EZ*, 23 mai 2003);

- secvenţa în stil direct, sub forma citatului de autoritate, utilizat ca pretext de „punere în temă" a articolului:

> „*Niciodată n-am plătit curentul, toată viaţa am furat statul*", zice personajul principal din filmul lui Lucian Pintilie, «După amiaza unui torţionar», privind încântat, chiar mândru de el, spre copacul din curte, printre crengile căruia atârnă cablul tras ilegal, la capătul căruia e fixat un bec.
>
> Scena este ilustrarea perfectă a modului de a vedea raportul cu statul al majorităţii românilor." (*A*, 21 mai 2003);

- secvenţa descriptivă, de tip „a vedea" sau descrierea narativizată, de tip „a face", aparţinând unei categorii referenţiale oarecare (topografie şi tablou, în exemplul de mai jos); funcţia specifică este de a stabili actanţii şi circumstanţele spaţio-temporale şi modale necesare pentru decodarea adecvată a întregului discurs; de exemplu, descrierea disforică asigură premisa argumentării de discreditare:

BDD-V3931 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

„Praf cât cuprinde. Toată lumea se îneacă şi tuşeşte. Sătenii stau pe marginea uliţei şi comentează, schimbă impresii despre maşinile ultimul răcnet care defilează prin faţa lor. Din ele coboară liderii politici de la Bucureşti în costume impecabile. Nu-i nimic, praful se aşterne şi pe reverele lor, la fel ca pe feţele localnicilor. […] (*RL*, 12 mai 2003);

- secvenţa asertiv-sentenţioasă, echivalentă cu o metaforă simbolică, fondată pe aluzie sau cumul de aluzii culturale, îndeosebi mitologice, şi pe trimiteri istorice; este o formă pretenţioasă, deseori artificială, de a deschide un text jurnalistic, dar care prezintă avantajul de flata cititorul, cooptat într-un univers cultural elitist; în planul expresiei, definitorie este prezenţa antroponimelor semnificative pentru tradiţia culturală, a metaforelor textuale convenţionale şi catacretice şi aglomerarea alternativă a verbelor la timpuri trecute ale indicativului sau la prezentul etern:

„**Sisif** *a fost blestemat* să urce un bolovan pe vârful muntelui şi când *ajungea* acolo acesta *se rostogolea* în vale, de unde personajul nostru mitologic o *lua* de la capăt, la infinit. Mitul *e* universal […]. În ce ne priveşte, *avem* şi noi **Sisiful nostru**, în persoana, mult ulterioară, a **Meşterului Manole**, constructor şi arhitect în acelaşi timp.

De la secolul lui Manole *au trebuit* să treacă sute de ani până când România să înceapă a fi o ţară cu porniri spre europenitate. Şi în acele momente, prin secolul 19, *au apărut* **alţi** şi **alţi meşteri Manole**, care *s-au încăpăţânat* să înceapă construcţia unei României moderne. *Nu* şi-*au mai zidit* soţiile, în schimb *vedeau* cu ochii lor cum le *erau dărâmate* rândurile aşezate în construcţie – de către cei care *voiau* să rămână în Imperiul Otoman. […] Când, în sfârşit, *părea* că lucrurile *au început* să meargă şi edificiul să se ridice, *au venit* **războaiele mondiale**, **mai ales cel de-al doilea**, şi *au pus la pământ*, de-a valma, construcţii, modele, idealuri, valori. **Comunismul** *a încercat* ***să facă tabula rasa*** din toate valorile europene […]

Iar acum nu ştiu cum se face, dar lucrurile se repetă. Luând puterea după CDR-PD-UDMR, PSD-UDMR au încercat ***să facă*** *iarăşi* ***tabula rasa*** din toate reformele celor dinainte.” (*RL*, 20 mai 2003)

Distincte sub raportul organizării lingvistico-retorice, diversele tipuri de incipit insinuant pot îmbrăca forma digresiunii metaforic-simbolice, posibilă modalitate de anticipare didacticistă a temei propriu-zise. Lectura prin filtrul modelului analogic este indicată explicit de enunţurile care asigură joncţiunea dintre preambul şi următoarea secvenţă textuală (vezi în exemplele de mai sus, fragmentele culese cu litere spaţiate); în plus, ca procedeu opţional de punere emfatică în relaţie a celor două tranşe de text, funcţionează concatenarea prin reluare lexico-sintactică de tipul: *fluierul ambelor picioare*; *lipiţi* vs. *lipite de fluierul piciorului* (*EZ*, 23 mai 2003) sau *să facă tabula rasa* vs. *să facă iarăşi tabula rasa* (*RL*, 20 mai 2003).

Valorificând forţa persuasivă a modelului analogic unic sau multiplu, incipit-ul prin insinuare aparţine tehnicii de influenţare „în trepte” a receptorului şi prefaţează editorialul construit pe o schemă inductivă.

Incipit-ul „*ex abrupto*” anunţă, în linie tradiţională, momente şi teme negative, conflictuale; în editoriale, o formă consacrată de reprezentare pare a fi interogaţia-dilemă generată, eventual, de pastişa parodică a unui enunţ dubitativ celebru, care îi asigură şi forţa de seducţie (cu condiţia identificării modelului-sursă):

„*Va fi sau nu va fi* restructurat Guvernul? *Iată o întrebare* la care nici liderii pesedişti nu pot sau nu vor să răspundă precis.” (*RL*, 14 mai 2003)

Într-o variantă tipic publicistică, în speţă cu dublarea emfatică a procedeelor, titlul-dilemă formulat interogativ anticipează un incipit-dilemă, asertiv:

BDD-V3931 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

[titlu] *Gentelman sau bădăran?* □ [incipit] „Există o dilemă istorică privind comportamentul social al bărbatului în raport cu sexul opus, dilemă care nu a impus nici până în ziua de azi autoritatea unuia din cei doi termeni: *gentelman sau bădăran*." (*N*, 25 mai 2003)

O variantă mai puțin ostentativă, dar frecvent utilizată de incipit „ex abrupto" trimite, din punct de vedere formal şi de conținut, la ştirea de presă; restrâns, în principiu, la un singur enunț/paragraf referențial, de factură narativă, non-marcat sau slab marcat emotiv, el actualizează în variante trunchiate regula jurnalistică a celor „cinci întrebări": cine? ce? când? unde? de ce? În acest mod, introducerea devansează sau chiar substituie secvența de prezentare a datelor:

„În 24 de comune din România au avut loc alegeri de primari şi consilieri. Din cei 22 de primari, au fost aleşi în primul tur de scrutin zece, opt fiind de la PSD şi doi de la UDMR." (*RL*, 17 mai 2003)

Absența mărcilor afectivității creează, temporar, efectul de neutralitate auctorială, sursă – la rândul său – a efectului de *captatio benevolentiae* pentru o lectură aparent nedirijată. Prin contrast, prezența în enunțul inaugural a verbelor de necesitate şi a verbelor modalizatoare de opinie (la condițional prezent) sau a celor care indică starea sau modificarea de stare (de obicei în sens negativ) atenuează şi relativizează caracterul obiectiv sau de certitudine al afirmației:

„Parlamentul Proştilor" *ar trebui săpat* pe frontonul de marmură al Casei Poporului" (*A*, 17 mai 2003); „*N-aş crede* că „gerontocrații" din PSD au rămas pasivi la vorbele [...] (*RL*, 21 mai 2003); „Domnul Ioan Amariei îmi *dă peste cap* toate părerile favorabile [...] (*RL*, 23 IV 2003); „*E dezastru*. Norvegia – România: 1 – 1 şi echipa noastră de fotbal are şanse minime de a se califica la Campionatul European din 2004." (*A*, 13 iunie 2003)

Introducerile *ex abrupto* intră sistematic în formula compozițională a editorialelor grefate pe o schemă discursivă de tip deductiv. Cu excepția preambulului simplu, non-marcat afectiv, celelalte sub-tipuri anunță explicit dezbaterea temei disforice, impun viziune critică, persiflatoare sau polemică, pregătind retorica argumentativă de respingere sau, altfel spus, de confirmare a tezei negative.

□ Partea *expozitivă* (*narratio*)[9], de etalare lapidară, exactă şi credibilă a faptelor aferente temei se regăseşte sporadic în editorialele examinate. Este vorba probabil despre tendința de simplificare structurală şi informativă a textului; astfel:

- prezența aluzivă a faptelor fondate pe presupoziții neverificabile induce ambiguitate referențială:

„Presa a intrat din nou în vizorul oficialităților. *Şeful PNA* [cine? n.n.] *a adus acuze grave* [care? n.n] *ziariştilor, dar, ca de obicei, fără nominalizări, pe principiul: dacă tot se vorbeşte despre ineficiența luptei împotriva corupției, măcar să fim toți în aceeaşi oală*." (*RL*, 24 aprilie 2003).

- fuziunea *incipit-narratio* suspendă anunțarea temei (vezi exemplul de mai sus, *RL*, 17 mai 2003) sau o amână, în special când norma ideală a scurtimii şi a clarității cedează locul tentației de a aglomera fapte aparent disparate sau de tipul „digresiunii", care opacizează ideea de bază; în asemenea situații, paratextul reprezentat de un titlu strict denotativ dezvoltă funcția suplimentară de redresare în plan informativ:

[titlu] *Banala educație sanitară* → [incipit + expunere de fapte]

„Am auzit atâtea discuții despre carieră şi succes încât încep să cred că suntem obsedați de ele. *Nimeni nu vorbeşte decât despre şcoli sofisticate, burse, slujbe bine plătite şi, în final, bani. La ce facultate să-ți dai copiii, cum să învețe limbi străine şi programe de calculator, cum să dobândească puterea de a lua decizii. În acelaşi timp,*

BDD-V3931 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

cei mai în vârstă se plâng de ochelari care nu li se potrivesc. Unii chiar exclamă, Dumnezeule, aş fi scăpat de problema asta dacă în tinereţe n-aş fi citit la semiîntuneric! Sau se căinează de dureri de stomac. Am un ulcer care mă chinuieşte îngrozitor. Umblu cu biscuiţii după mine, dar când se strică vremea, degeaba. Mă îndoi ca o paranteză! Imediat încep să-şi aducă aminte. Ăsta l-am căpătat pe vremea când eram student. Mă trezeam târziu, beam o cafea, fumam o ţigară şi alergam la cursuri. […] Istoria bolilor e şi un calendar al neglijenţelor, un fel de notă de plată a trufiei de a crede că nu ni se întâmplă nimic. […]"

→ [teză/temă] „Dacă am fi ştiut să ne păzim, dacă am fi fost educaţi cu stricteţe în respect pentru igienă şi profilaxie am fi scăpat de o mare parte din nefericire." (*EZ*, 7 iunie 2003)

□ Partea *explicativ-argumentativă*[10] reprezintă componenta fundamentală a oricărui discurs persuasiv, „ţinta" acestuia fiind formularea, justificarea şi impunerea unui punct de vedere.

Editorialul aparţine categoriei textelor jurnalistice puternic contextualizate, în sensul că depinde de o conjunctură socio-politică, istorică sau culturală pe care o reflectă într-un mod specific.

În momentul de faţă, editorialele din principalele cotidiane româneşti sunt, prin excelenţă, texte *contra*[11]: contra autorităţilor şi a instituţiilor de diverse ranguri, contra unor legi sau decizii sau a unor atitudini individuale şi de grup. Apartenenţa la genul epidictic, în varianta de blamare, justifică două mişcări argumentative, complementare în esenţă: demonstrarea caracterului disforic al unei teze sau respingerea acesteia. Tipică pentru ambele strategii este „argumentaţia în lanţ"[12], prin însumarea unui număr oarecare de argumente/probe orientate spre una şi aceeaşi teză, plasată la începutul sau în încheierea textului. Această tehnică este subordonată intenţiei de a convinge un auditoriu necunoscut, neomogen şi lipsit de posibilitatea de a replica.

Înlănţuirea secvenţelor cu valoare probatorie urmează modele de etalare care presupun ordine: (a) gradat ascendentă, cu inerentul efect de intensificare (argument slab □ forte), (b) „homerică", respectiv cu succesiunea: argument forte □ slab □ forte şi (c) aleatorie, cu ordonare imprevizibilă a argumentelor; distribuţia haotică poate dezvolta totuşi efectul pozitiv, de surpriză.

Tipologic, argumentele care susţin persuasiunea jurnalistică sunt extrem de diverse, de la silogism (mai rar), la entimemă şi argumente „false", astfel încât discutarea lor ar fi relevantă în special într-un „studiu de caz" şi în mai mică măsură într-o prezentare de ansamblu. Sub această rezervă, semnalăm unele clişee de formare a editorialului românesc; simptomatică este pseudo-argumentarea susţinută de:

- *exemple*, *modele* şi îndeosebi *antimodele,* construite narativ sau descriptiv (vezi *infra* p. 454-455); similare funcţional, ele confirmă o regulă cu caracter general sau favorizează deducerea acesteia;
- *argumentele false*, importante nu atât prin valoarea intrinsecă, proprie, cât prin reacţia psiho-afectivă pe care o declanşează la nivelul receptării; frecvent, forţa de convingere a editorialului are ca sursă majoră exploatarea argumentelor din seria: *argumentum ad personam* (atacul la persoană dizolvându-se, implicit, în antimodel), *argumentum ad populum* (fondat pe relevarea antitetică a intereselor unor grupuri de indivizi), *argumentum ad misericordiam* (menit să provoace compasiune), *ad consequentiam* (de respingere a unor date cu probabile efecte negative; vezi *infra*), *ad baculum* (de stimulare a fricii).

BDD-V3931 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

Cu simplu titlu de exemplificare, reproducem o secvență mixtă, în care combinația de argumente *ad populum* şi *ad misericoridam* devine formă de manipulare emoțională:

> „Instituția sa responsabilă cu înregistrările, exact ca odinioară, ne-a adus confirmarea finală (se voia şi fatală). Judecătoarea de la Târgu-Mureş lucra pentru mafia italiană. *În garajul ei miraculos (un fel de peşteră a lui Ali Baba pentru justiția din Mureş)* s-au găsit copii după documente importante după înregistrări ale SRI. *Ce mai poate zice poporul*?! Ministerul Justiției o acuză de luare de mită, Consiliul Superior al Magistraturii – de verzi şi uscate, SRI – de complicitate cu mafioții. *Nu ne rămâne decât să strigăm cu toții: la puşcărie cu ea! Într-un fel, chiar se strigă! Toată mass-media o condamnă şi publică numai acuzațiile. Ai sentimentul că întreaga presă poartă ochelari de cal. Vede exact ce vede puterea. De fapt, avem de-a face cu un megafon grosolan şi asurzitor, din care se aud voci la unison. Pe mine, unul, corul acesta național mă înspăimântă!* (*EZ*, 14 iunie 2003)

R e t o r i c a părții argumentative a editorialului admite şi consacră apelul la procedee eterogene (lexico-gramaticale, figurative, compoziționale) impuse de tradiția scrisului elaborat sau, dimpotrivă, de comunicarea orală în registru necultivat. În proporții şi cu funcții diferite, aceleaşi procedee se regăsesc în partea inițială şi/sau finală a editorialului, constituind o „amprentă" stilistică a textului.

Indicatorii de forță[13] ai secvențelor care compun partea argumentativă au frecvență/distribuție inegală şi reflectă în mare măsură stilul editorialistului; ca marcă de gen, tendința de a recurge la indicatori pare a defini două proceduri: de introducere a argumentului, respectiv a contraargumentului. În plus, indicatorii care anunță argumentul pot fi, în paralel, şi mărci ale unei secvențe explicative, centrate pe relația „cauză-efect" (*pentru că*, *deoarece* şi sinonimele lor sunt deseori dependente de un „de ce?"[14] explicit sau implicit). Indicatorii contraargumentelor, reprezentați de conjuncții adversative, dar şi de verbe de atitudine, apar de regulă în serii compacte, conturând o retorică de tip polemic. A se compara în acest sens exemplele de mai jos (extrase din acelaşi text):

> „[…] schimbarea devine inevitabilă. E un proces foarte dificil, **p e n t r u c ă** *borfaşii noi sau vechi* […] *se opun din răsputeri* […]"
>
> față de:
>
> „Se vorbeşte de lege, ***dar*** *legea e persiflată cu impertinență de un simplu primar de sector*, se vrea transparență, ***dar*** *falsurile şi mişto urile din declarațiile de avere ale demnitarilor nu deranjează pe nimeni*, se vorbeşte de civilizație, ***dar*** *Capitala arată ca după bombardament* […]." (*RL*, 5 iunie 2003)

Deixis-ul de persoană[15] prezintă utilizări specifice, asimilabile strategiilor persuasive. Relatarea la persoana I singular implică, de obicei, prezența verbelor de atitudine (*bănuiesc*, *cred* că, *aş crede* etc.) subliniind statutul de text evaluativ al editorialului. Dimpotrivă, relatările la persoana I plural şi a II-a singular cu valoare generală, unitare funcțional, omogenizează planul emițătorului şi al receptorului, plasați, convențional, în virtuală relație de solidaritate:

> „*Te duci* la doctor, *te* plimbă şi el, cu ştampila, cu trimiterea, cu diagnosticul, până-*ți ies* ochii […] *Ai nevoie* de cel mai mic serviciu? Hop şi hârtia. Ea *îți* pune pe bigudiuri sinapsele şi *te* ajută ca să-*ți rezolvi* problemuța. […] Dar, cum să ***facem*** pentru a răsufla şi ***noi*** mai uman, […] ***să respirăm*** un aer ceva mai calm şi mai curat, şi, de hârțoage, ***să ne simțim*** cu adevărat nişte ființe libere?" (*N*, 24 mai 2003)

BDD-V3931 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

Interogația retorică, unică sau în lanț, formează enclave textuale contrastante prin contur intonațional și, mai ales, eficiente în planul comunicării, prin componenta argumentativă pe care o implică[16]; important este faptul că acest tip de interogație, care creează iluzia dialogului cu cititorii, constituie o variantă indirectă și emfatică de formulare categorică a unei aserțiuni. Interogația retorică parțială sau totală, lipsită de indicii gramaticali ai negației, determină evaluarea negativă a conținutului propozițional, fiind astfel adecvată argumentării prin disociere și contestare de tip polemic:

> *„Este de vină presa că un consilier guvernamental a primit mită? Au jurnaliștii vreo vină că un șef de poliție rutieră județeană bagă în buzunar zeci de mii de dolari șpagă? Sau că un magistrat bate palma cu infractorul primind banii pentru a-l face scăpat?"* (*RL*, 23 aprilie 2003)

Răspunsul negativ implicit este actualizat frecvent în limbajul editorialelor, ceea ce dublează forța persuasivă a secvenței:

> *„Oare asemenea constatări pot fi catalogate ca fiind „lecții în materie de luptă împotriva corupție? **Nici gând**!"* (*RL*, 7 mai 2003)

sau

> *„De fapt, unde-i buba? Că avem bogătași? **Nu**. Că bogăția trebuie să fie o rușine? **Absurd**."* (*RL*, 22 mai 2003)

Elementele lexicale/frazeologice preluate din limbajul familiar, regional, argotic, precum și termenii inventați se concentrează cu precădere în partea argumentativă a editorialului. Fenomenul (curent în publicistica românească actuală) „de transgresare a limitelor stilistice dintre literar și neliterar"[17] și de impunere a oralității[18] pare a contura și o procedură convențională de reprezentare, descalificantă și persiflatoare, a unor topos-uri negative.

Exemplele, extrem de numeroase, dar stereotipe tipologic, pot capta atenția categoriilor de cititori receptivi la modele de limbaj care încalcă normele exprimării îngrijite. În plus, vocabularul de acest tip consolidează diverse forme de persuasiune negativă (interogația retorică, de pildă, cf. supra p. 450-451), ceea ce constituie alt clișeu retoric publicitar:

> „*Ce rost are să te strofoci* să înveți mai bine decât vecinul, să te specializezi, dacă câștigurile la leafă sunt infime?" (*RL*, 21 martie 2003)
>
> „*Și atunci, cum să nu-ți vină un scuipat pe buze* în fața declarațiilor unor afaceriști de notorietate [...]?" (*A*, 17 mai 2003)

Mărcile impreciziei discursive au reprezentări și apariții multiple. *Construcțiile vagi/ambigue*[19] – în special din punct de vedere referențial – proliferează, anulând exactitatea și chiar verosimilitatea informației; utilizarea abuzivă a adjectivelor nehotărâte, a numelor generice de persoană, a construcției *cel*/*cei* + determinare sau a unor categorii de adverbe/locuțiuni adverbiale definește, probabil, nu numai o strategie argumentativă aluzivă, abstractizantă, ci și un idiostil (cele mai compacte serii de exemple au fost extrase din editoriale semnate de aceiași jurnaliști): „declarațiile *unor oficiali* formulate nu demult la adresa ziariștilor"; „ieșiri ale *unor oameni* devotați trup și suflet unui partid"; mârșăviile *unor indivizi*"; „implicarea *unui înalt demnitar*, *salariat al Senatului*"; „*celor deconspirați* prin mijloace pur jurnalistice" (*RL*, 23 aprilie 2003) / „*unii prefecți* nu dau randament"; „*cei în cauză* au fost lăsați în pace"; „*unii prefecți* cu probleme"; „*prefecții* cu probleme"; „situația din *unele județe*"; „*prefecților aflați în culpă*" (*RL*, 16 aprilie 2003) sau „*pe undeva* se dă de înțeles"; „Victor Ponta a mirosit că, *undeva*, *ceva* nu merge"; „care *pe undeva* coincid" (*RL*, 21 mai 2003)

Preferința pentru verbe la reflexivul impersonal produce efecte similare.

BDD-V3931 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

Metafora[20], importantă cantitativ, întruneşte caracteristicile de bază ale metaforei publicistice: este non-poetică, de regulă non-ambiguă (explicită sau implicită catacretică) stereotipă, simplistă sau preţioasă şi forţată, dar imprevizibilă, în special în contexte formulate standard; exceptând reprezentările aberante sau obscure, metafora devine formă a persuasiunii publicistice în măsura în care individualizează emfatic o idee, o situaţie sau o persoană: „întreaga conducere irakiană *va fi decapitată*"; „*Bagdadul, centrul nervos al rezistenţei* irakiene"; „Sigur, în Irak se duce şi un aprig *război al undelor*, ambele părţi trag din plin cu *gloanţe propagandistice*"; „În *pungile de rezistenţă*, cum ar fi cele de la Umm Qasr"; „Pierderi, reduse, s-au înregistrat şi de partea militarilor *Unchiului Sam*"; (*A*, 26 martie 2003) ori, în variantă argotică injurioasă, „*justiţia română, floarea puturoasă de la reverul României*" (*EZ*, 14 iunie 2003)

Un exerciţiu interesant şi mai puţin uzat de retorică jurnalistică e reprezentat de partea argumentativă construită alegoric, prin cumul de micro-secvenţe descriptive narativizate, centrate pe câte o metaforă metonimică simbolică:

> [teză] „Una dintre ele (strategii n.n) este distragerea permanentă a atenţiei de la obiectivele [...] Aşa încât avem de lucru... suntem obligaţi să participăm la tot felul de j o c u r i care nu se sfârşesc decât cu acelaşi şi acelaşi învins."
>
> [argumente metaforizate] „*Conducerea Parlamentului* s-a legat la ochi şi *se joacă* **de-a baba oarba** atunci când vine vorba despre declaraţiile de incompatibilitate […]
>
> *Cozmâncă şi ai lui* preferă **bâza** şi lansează tot felul de prevederi aiuristice în care îşi vor prinde urechile proprietarii de imobile […]
>
> Atunci când vine vorba despre reformă şi anticorupţie, atât *preşedintele*, *cât şi membrii Cabinetului Năstase preferă să joace* **mima**. Cu românii, cu membrii organismelor internaţioanle la care vrem să aderăm... Toată lumea se chinuie să ghicească ce măsuri „ferme" se iau, dar nimeni nu are şanse să le afle vreodată.
>
> *Poliţia se joacă* **de-a v-aţi ascunselea** cu marii infractori, pe care-i lasă să părăsească ţara atunci când ar trebui să zacă după gratii. Justiţia lansează ***găseşte pietricica***, nereuşind sub nici o formă să ghicească în buzunarele cui s-au mutat sumele dispărute de la FNI, Bancorex şi de la alte mari tunuri date de-a lungul vremii.
>
> **Fazan** *joacă marile bănci* cu populaţia, care speră ca depunându-şi banii să obţină o dobândă peste sau măcar egală cu rata reală a inflaţiei. […]
>
> Nici *Ministerul Finanţelor* nu se lasă mai prejos şi *joacă* **ţurca** cu banii Ministerului Sănătăţii […] Între timp, cetăţeanul dă zor la *şotron* atunci când este obligat să se descurce printre atâtea şi atâtea taxe şi impozite, după a căror achitare face iar **şotron** prin magazine pentru a reuşi să-şi umple cât de cât şi coşul zilnic, până nu-i mor copii de foame. *SRI preferă să facă* pe...**big brother**, cel care ascultă, înregistrează şi urmăreşte vieţile românilor, însă fără nici un temei legal. […] Mai adaug că, ori de câte ori se iveşte ocazia, *Guvernul preferă* ***jocul de-a vacanţa*** *pe care-l joacă* cu o ţară întreagă […] (*RL*, 19 mai 2003)

Citarea[21] în stil direct şi indirect multiplică „vocile" discursive reale sau imaginare, asigurând organizarea polifonică a textului. Repercusiunea în plan argumentativ este de reţinut.

Citarea în stil indirect se specializează ca mecanism de generare a premiselor minore inacceptabile, rezolvate de altă instanţă enunţiativă – cea a ziaristului – care glosează faptele (în spirit predominant antitetic) şi formulează concluzia. Eventuala subordonare a vorbirii reproduse în stil indirect faţă de verbe de declaraţie cu formă de

BDD-V3931 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

reflexiv impersonal opacizează sursa informației; de altfel, aceasta este importantă numai în măsura în care permite formarea unei premise posibil de respins:

> „Acum ***se anunță*** *că restructurarea Executivului va fi prin toamnă*." → Amânarea este mai mult decât evidentă. A devenit o tradiție ca din când în când unii lideri să anunțe [...]

sau:

> „Niciodată ***nu se spune*** *că Guvernul va rămâne așa cum este în prezent*. Dimpotrivă, va exista acordul că el este supradimensionat [...] (*RL*, 14 mai 2003)

Citarea în stil direct este rareori utilizată aforistic, ca vehicul al argumentului de autoritate; în schimb, reproducerea nemodificată a vorbirii unui locutor funcționează ca indice al unui punct conflictual, favorizând trecerea de la premisă la contraargument:

> „Boaba încasată de la Gravessen «*a fost un gol cum se vede la o sută de ani*», cum limpede ne-a explicat Iordănescu. […] **Dar**, tocmai acest tip de explicații ne-a dus, până la urmă, la penibila intervenție […]" (*A*, 13 iunie 2003)

Inserția în enunț a unor enclave în stil direct semnalate exclusiv grafic („..."), atribuite/neatribuite unui locutor cu identitate precisă, reprezintă o tehnică jurnalistică deja consacrată de reformulare rezumativă[22] prin citate: „Am fost convins că declarațiile unor oficiali formulate nu demult la adresa ziariştilor, gen „*va continua războiul cu presa*" sau „*viața este scurtă, băieți*" nu au fost altceva decât [...]" (*RL*, 23 IV 2003)

În varianta cea mai difuză, intertextul asimilabil citatului este lipsit de toate semnele de identificare: ghilimele, indicare precisă sau vagă a sursei prin antroponime sau printr-un substantiv generic. Procedeul vizează, de regulă, recontextualizarea unor sintagme definitorii pentru limbajul „de lemn", politic şi jurnalistic. Utilizarea aluzivă, în alte contexte (lingvistice şi extralingvistice) decât cele primare, înseamnă depăşirea limitei dintre registrul formal/informal, respectiv dintre denotație/conotație negativ ironică. Recuperarea şi decodarea acestor clişee lingvistice este posibilă numai în condițiile existenței unui stoc adecvat de presupoziții (la nivelul receptării) şi a unei „memorii colective" dinamice: „Mai lipsesc doar *şedințele colectivelor de oameni ai muncii*, în care *membrii de partid să o înfiereze cu mânie proletară*. Şi, la sfârşitul campaniei de acuzare, ea să fie *condamnată aspru*." (*EZ*, 14 iunie 2003)

Negația descriptivă[23], constând în simpla prezentare constatativă a unui conținut negativ, este un loc comun al retoricii editorialului românesc. Sporadic, clişeul este subminat de utilizări mai ingenioase, notabilă fiind transformarea negației descriptive în contraargument într-o dezbatere polemică: o serie compactă de premise pozitive, marcate anaforic, poate fi contracarată şi invalidată prin procedeul amintit:

> „**Fireşte că** integrarea în Uniunea Europeană presupune îndeplinirea unor standarde riguroase, **fireşte că** respectabilitatea unui stat în lumea financiar-bancară internațională depinde de încheierea acordurilor cu Fondul Monetar Internațional, **fireşte că** aderarea la NATO impune şi ea reforme dureroase […]. ***Numai că****, la noi, lipsa reformelor, politica la plezneală, exacerbarea propagandei şi a artificiilor conjuncturale spre a suplini lipsa de profesionalism, de respectabilitate, de onestitate politică transformă toate aceste organizații şi organisme internaționale în veritabile sperietori* […]" (*RL*, 29 mai 2003)

Exemplele, reprezentate narativ sau descriptiv, asigură frecvent mecanismul de generare prin expansiune a secvenței argumentative. În fragmentul reprodus mai jos, descrierea generică şi simbolică rezultă din juxtapunerea unor schițe de portret:

BDD-V3931 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

„În rest, istoria este plină de femei celebre, care pot inspira respect ori spaimă bărbaţilor şi femeilor în egală măsură. ***Semiramida***, *regina Babilonului (sec. IX î. Hr*), *celebră pentru vestitele grădini suspendate, construite în cinstea ei, a fost prima femeie războinică. Ea participă la lupte îmbrăcată în pantaloni*. ***Elena din Troia***, *altă femeie legendară, a declanşat războiul de nouă ani dintre greci şi troieni.* ***Nefertiti*** (*în traducere „Frumoasa-care-iată-vine"), cea mai faimoasă şi mai frumoasă regină egipteană (sec. XVII î.Hr)*, ***Cleopatra***, *seducătoarea lui Cezar şi a lui Marcus Antonius (sec. I î. Hr.)* […] ***Lucrezia Borgia***, *prima femeie guvernator, celebră pentru crimele săvârşite prin otrăvire, dar şi pentru protecţia acordată artiştilor* […] ***Marchiza de Pompadour***, *strălucitoarea metresă a lui Ludovic al XV-lea, marea împărătească a Austriei*, ***Maria Tereza***, *mamă a 16 copii în 20 de ani etc.*" (*N*, 1 iunie 2003)

Fiecare micro-secvenţă descriptivă echivalează cu un argument care justifică formularea şi conţinutul concluziei:

„Iar dacă am dori, cu tot dinadinsul, să împărţim femeile pe categorii, cea mai complexă formulă ar fi aceea că femeile sunt de două feluri: femei şi... FEMEI „

În fine, exemplul narativ se prezintă (cvasi)invariabil sub forma unei „istorii" negative, ipotetice, hiperbolizante, eventual caricaturale (marcate gramatical de verbe la indicativ viitor); funcţional, se manifestă ca semn de avertizare[24] care induce anxietate, fiind astfel o varietate compozită de *argumentum ad consequentiam* şi *ad baculum;* aceasta spre deosebire de retrospecţia narativă din incipit, care asigură o premisă prin analogie:

„Cu legea în mână *vor urmări* pas cu pas cine intră şi cine iese din bloc, la ce apartament s-a deschis uşa, la ce oră s-a aruncat gunoiul la ghenă [...]. În felul acesta *se va putea hotărî* dacă musafirii *vor fi trecuţi* la *î*ntreţinere. Asta dacă proprietarul *nu o va face* benevol [...] La rândul lor, inspectorii *vor putea fi chemaţi* la semn, la primărie [...]. N u e s t e e x c l u s c a î n t r - u n v i i t o r a p r o p i a t, vizitatorii să-şi lase actul de identitate la administrator, precizând ora şi data „staţionării" în blocul respectiv.″ (*RL*, 4 iunie 2003)

□ *P a r t e a f i n a l ă*[25] a editorialului reactivează, prin excelenţă, topos-uri negative – indignare, dispreţ, derută, insatisfacţie, dezacord – previzibile în condiţiile în care textul, în ansamblul său, este un instrument de blamare. Expresie a ethosului, dar şi a pathosului, concluzia poate unifica atitudinile emotive ale emiţătorului şi ale receptorului sau, dimpotrivă, poate determina reacţii polemice, de neadeziune (în funcţie de natura convingerilor personale).

În plan lingvistico-retoric, considerăm definitorii următoarele tendinţe:

- preferinţa pentru „finalul-clişeu", platitudine discursivă, produsă de saturarea unor tipare standardizate: afirmaţii sentenţioase cu structură şi conţinut negativ, interogaţie retorică, pereche sau lanţ de interogaţii retorice, ca mărci ale finalului pseudo-deschis (în fapt, interogaţia de acest tip implică răspuns negativ neechivoc); aleatoriu, micro-secvenţele finale sunt precedate de enumerarea recapitulativă a ideilor discutate;

- valorificarea limbajului (figurativ) emfatic şi şablonard, reprezentat de amestecul de termeni şi expresii familiare, injurioase sau argotice, construcţii ironic-depreciative, diverse tipuri de intertext, de la citatul livresc comentat, la parodia criptică – nepermisă în textele orientate către un receptor colectiv şi eterogen ca statut cultural:

Exemplele de mai jos relevă mare parte dintre fenomenele semnalate:

„Nu e decât „o ţară tristă, plină de umor", vorba celui mai trist poet român, Bacovia: în care s-a dus dracului şi măreţia Meşterului Manole, devenit tehnică de manipulare." (*RL*, 20 mai 2003)

BDD-V3931 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

„Soluții există, dar cine să le aplice, când problema e încredințată unor proşti patentați?!" (*RL*, 15 mai 2003)

„Dar de ce să nu fie complicat, când poate fi aşa de simplu? De ce să nu răscolim traista cu semnături, ştampile, hârtii şi drumuri bătute aiurea, de ce să nu existe o dictatură, totuşi, chiar dacă-i o dictatură a hârțoagelor? Căci şi economia de piață trebuie să aibă zgârciurile ei. Şi noi pe ale noastre." (*N*, 24 mai 2003)

- recursul la „reformularea argumentativă"[26] care, în sub-varianta impusă în jurnalismul românesc, este reductibilă la un anumit mecanism repetitiv; concluzia obligă la lectura înapoi, prin reactualizarea, sub diverse forme, a titlului-temă: reluare parțială (a cuvântului sau a sintagmei-cheie), repetare integrală sau repetare modificată prin parafrază.

Titlul şi concluzia formează o „ramă textuală" punându-se totodată reciproc în valoare în cadrul unui raționament circular:

[titlu]	↔	[concluzie]
Genteleman sau bădăran?		„Dilema istorică *gentelman sau bădăran* n-a fost, cum spuneam, rezolvată." (*N*, 25 mai 2003)
Fantele PSD intră în acțiune		„Poate cea mai murdară (campanie, n.n.) de până acum. *Fantele de PSD intră în acțiune*. Îi trebuie antrenament..." (*RL*, 12 mai 2003)
Picați la testul-grilă anticorupție		„Toate aceste manevre nu pot acoperi însă o constatare de bun-simț pe care orice om lucid o face: *la testul-grilă la anticorupției*, politicienii români *au picat* examenul." (*A*, 17 mai 2003)

- marcarea explicită a limitei dintre secvența argumentativă şi cea conclusivă este neobligatorie şi sporadică: indicatorii specializați – conectori conclusivi şi prezentative asociate facultativ cu verbe de opinie şi de atitudine (*deci*, *aşadar*, *iată de ce*, *în concluzie*, *iată de ce cred*, *mă tem că*, *cred deci* etc.) – sunt plasați în poziție forte, inițială de enunț, dar şi în interiorul acestuia; dacă apar, funcția acestor elemente este complexă: anunțând secvența finală, de evaluare, au statut „metadiscursiv" şi asigură coerența/coeziunea textului.

*

* *

Editorialul este considerat formă de expresie a „conştiinței" unui ziar, ceea ce impune şi justifică statutul său de (a) text informativ, centrat pe teme de actualitate şi de interes (cvasi)general şi (b) discurs reprezentativ pentru retorica persuasiunii.

În presa românească actuală, editorialul relevă exploatarea preferențială a anumitor modele şi proceduri discursive:

- clişeul compozițional, lexico-gramatical şi de limbaj figurativ constituie marcă de gen (publicistic), dar şi de idiostil;

- procedee precum descrierea negativă, interogația retorică, „scenariul" narativ de anticipare sau de avertizare, limbajul imprecis, familiar şi argotic, argumentele „false" definesc componenta subiectiv-emfatică a editorialului de tip defăimator (frapant ca exercițiu retoric), situat la limita cu pamfletul.

NOTE:

BDD-V3931 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

[1] O cercetare recentă privind *editorialul* din presa românească (tipare discursive, specificul focalizării, raportul „literal/nonliteral"), la Şerbănescu {**a**}, (2002), p. 363–398.
[2] Din perspectivă jurnalistică, prezentare a caracteristicilor editorialului la Popescu (2003), p. 215 – 220; cf. Roşca (2002), p. 87–-95, 105–107.
[3] Pentru prezentări şi comentarii ample sau de sinteză vezi, din bibliografia imensă a problemei, Lochard, Boyer (1998), Coman (1999), Pop (2000), Dinu (2002), p. 92–94.
[4] Textele alese reflectă şi idiostilul a 12 jurnalişti.
[5] Quintilian (1994), vol. I, p. 325–404, vol. II, p. 128–138, sintetizează întreaga teorie antică a părților discursului.
[6] Formulare propusă de Adam (1992), p. 20.
[7] Idem, *ibidem*; cf. şi Charaudeau, Maingueneau (sub red.), 2002, p. 571, cu privire la esența regulilor de construcție a textelor: „[…] ces règles sont certainement relatives aux genres de discours, c'est-à-dire à des pratiques sociodiscursivement réglées."
[8] În măsura în care este aplicabil şi unui text modern, am făcut apel la modelul clasic: Quintilian (1974), vol. I, p. 325–348. Comentarii ale normelor antice din perspectiva cercetării moderne, la Mortara Garavelli (1999), p. 62–66; Pentru normele jurnalistice, vezi Popescu (2003), p. 84–89; cu referire la editorial, Şerbănescu {**a**}, (2002), p. 384, 385.)
[9] Pentru diverse precizări, vezi Mortara Garavelli (1999), p. 66–72.
[10] Contribuții româneşti de sinteză privind argumentarea la Tuțescu (1998), Rovența-Frumuşani (2000).
[11] Charaudeau, Maingueneau (sub red.), 2002, p. 494.
[12] Cf. Lo Cascio (2002), p. 180.
[13] Pentru inventar şi discuții ample în acest sens, vezi Lo Cascio (2000), p. 189–229.
[14] Cf. Lo Cascio (2000), p. 199–200 şi Adam (1992), p. 127–143.
[15] Cf. Ionescu-Ruxăndoiu (1995), p. 67–70.
[16] Vezi în acest sens, Anscombre, Ducrot (1981), p. 5–22; despre funcția argumentativă a interogației în general, Şerbănescu {**b**}, (2002), p. 153–164.
[17] Guțu-Romalo (1996), p. 22.
[18] Prezentarea mărcilor oralității în publicistica românească actuală la Zafiu (2002).
[19] Cf. Ştefănescu (2002) despre formele de expresie ale „limbajului vag în jargonul informaticii".
[20] Vezi şi Zafiu (2001), p. 52–58.
[21] Charaudeau, Maingueneau (sub red.), 2002, *discours rapporté*, s.v.; Rosier (1999), p. 215-253.
[22] Charaudeau, Maingueneau (sub red.), 2002, p. 193.
[23] Vezi sinteza problemei la Tuțescu (1998).
[24] Procedeul este specific si discursului politic, electoral mai ales; cf. Beciu (2002), p. 100.
[25] Observații utile de retorică clasică şi de neoretorică la Mortara Gavarelli (1999), p. 102–110; cu referire directă la finalul textului publicistic, Popescu (2003), p. 89–92; Cf. şi Zafiu, (2001), p. 45.
[26] Charaudeau, Maingueneau (sub red.), 2002, p. 492.

Bibliografie:

ADAM, JEAN-MICHEL, *Les textes: types et prototypes. Récit, description, argumentation, explication et dialogue*, Paris, Nathan, 1992.
ANSCOMBRE, J.-CL. – O. DUCROT, *Interrogation et argumentation* în „Langue française", 1981, no. 52, p. 5–22.
BECIU, CAMELIA, *Comunicare politică,* Bucureşti, Ed. Comunicare.ro, 2002.
CHARAUDEAU, PATRICK – DOMINIQUE MAINGUENEAU (sous la direction), *Dictionnaire d'analyse du discours*, Paris, Seuil, 2002.
COMAN, MIHAI, *Introducere în sistemul mass-media*, Iaşi, Polirom, 1999.
DINU, MIHAI, *Comunicarea. Repere fundamentale*, Bucureşti, Algos, [2002]
GUȚU-ROMALO, VALERIA, *Stilul „relaxat" în uzul limbii române actuale*, în „Limbă şi literatură", 1996, vol. 3-4, p. 20–24.
IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA, *Conversația. Structuri şi strategii*, Bucureşti, ALL, 1995.
LO CASCIO, VINCENZO, *Gramatica argumentării. Strategii şi structuri* (trad. rom.), Bucureşti, Meteora Press, 2002.
LOCHARD, GUY – HENRI BOYER, *Comunicarea mediatică* (trad. rom.), Iaşi, Institutul European, 1998.
MORTARA GARAVELLI, BICE, *Manuale di retorica*, Milano, Bompiani, 1988.

BDD-V3931 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)

PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2002.
POP, DORU, *Mass media şi politica. Teorii, structuri, principii*, Iaşi, Institutul European, 2000.
POPESCU, CRISTIAN FLORIN, *Manual de jurnalism. Redactarea textului. Genurile redacţionale*, Bucureşti, Tritonic, 2003.
QUINTILIAN, *Arta oratorică* (trad. rom.), vol. I, II, Bucureşti, Minerva, 1974.
ROSIER, LAURENCE, *Le discours rapporté. Histoire, theoriés, pratiques,* Paris, Bruxelles, Duculot 1999.
ROŞCA, LUMINIŢA, *Aspecte ale evoluţiei presei scrise româneşti în perioada 1985-1995. Textul jurnalistic din perspectivă pragmalinvistică,* Bucureşti, 2002, teză de doctorat, ms.
ROVENŢA-FRUMUŞANI, DANIELA, *Argumentarea. Modele şi strategii*, Bucureşti, ALL, 2000.
ŞERBĂNESCU, ANDRA {**a**}, *Repere de contextualizare în discursul publicistic românesc* (în) Gabriela Pană Dindelegan (coord.), 2002, p. 263–296.
ŞERBĂNESCU, ANDRA {**b**}, *Întrebarea. Teorie şi practică,* Iaşi, Polirom, 2002.
ŞTEFĂNESCU, ARIADNA, *Caracteristici ale limbajului vag în jargonul informaticii* (în) Gabriela Pană Dindelegan (coord.), 2002, p.263-296
TUŢESCU, MARIANA, *L'argumentation. Introduction à l'étude du discours*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 1998.
ZAFIU, RODICA, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2001.
ZAFIU, RODICA, *Mărci ale oralităţii în limbajul jurnalistic actual* (în) Gabriela Pană Dindelegan (coord.), 2002, p. 399–429.

IZVOARE. SIGLE:

A = Adevărul
EZ = Evenimentul zilei
N = Naţional
RL = România liberă

***Résumé**:*

Cet article a pour objet l'analyse rhétorique d'un type essentiel de texte de presse: *l'éditorial*. Le matériel – très récent – soumis à l'investigation a prouvé: (a) la stabilité des certaines règles traditionnelles concernant la construction des parties du discours (l'incipit, la séquence argumentative et finale) et (b) la prolifération des clichés compositionnels, figuratifs et lexico-grammaticaux; les exemples narratifs hypothétiques, les descriptions négatives, le langage vague, familier ou argotique, les „argumentats faux" etc. indiquent un texte conflictuel, souvent trop subjectif et pathétique.

BDD-V3931 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-19 21:32:59 UTC)